

РОЗДІЛ 6 УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

УДК 821.161.2

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.2.34>

ЦІНА ОСТАННЬОГО ПОГЛЯДУ (ПОЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ НЕПОСЛУХУ ДРУЖИНИ ЛОТА ТА СУВОРОЇ КАРИ ЗА ТОЙ ВЧИНОК НА ТЛІ БІБЛІЙНОЇ ПОДІЇ ЗНИЩЕННЯ СОДОМУ)

LAST VIEW PRICE (POETIC UNDERSTANDING OF THE PROBLEM OF LOT'S WIFE'S DISOBEDIENCE AND SEVERE PUNISHMENT FOR THAT ACT AGAINST THE BACKGROUND OF THE BIBLICAL EVENT OF THE DESTRUCTION OF SODOM)

Віват Г.І.,

orcid.org/0000-0002-8007-280X

доктор філологічних наук, професор,

*професор кафедри української та іноземної філології
Одеського національного технологічного університету*

Філіпенко О.І.,

orcid.org/0000-0003-4559-1636

кандидат філологічних наук, доцент,

*завідувач кафедри української та іноземної філології
Одеського національного технологічного університету*

У статті актуалізовано увагу на значенні Біблії для світової людської спільноти та на її впливові на культурний розвиток людства загалом. Зазначено, що не всі біблійні тексти є розкодовані на сьогодні і багато з них ще чекають на своїх дослідників.

Безпосередньо у цьому дослідженні йдеться про поетичне змалювання біблійної події знищення Содому та трагічну долю дружини Лота на тлі тих подій. Пильну увагу сконцентровано на образі Лотової дружини у контексті розмислів над причинами її непослуху і втраті нею життя через той непослух. Деякими авторами зроблено припущення, що покарання є неспівмірним із вчинок, тобто покарання занадто суворе. І все ж, у процесі розмірковувань над змістом віршів різних поетів на задану тему зроблено висновки, що такий вчинок є гріховним, оскільки дорівнюється до підглядання за діями Бога. Таке трактування події відправляє до порівняння з іншою біблійною подією: Божим покаранням Адама і Єви, а саме: вигнанням прабатьків людства з Раю, які дочасно зірвали плід із дерева пізнання.

Окрім образу дружини Лота, в усіх цих віршових переспівах біблійної події чітко виокремлено образ соляного стовпа, що на нього перетворилася покарана. Той образ викликає окремі розмірковування та трактування. По-перше, стовп загалом асоціюється з чимсь нерухомим, затверділим, неживим, але довговічним. Що ж до того, що стовп саме із солі, то тут теж наявні різні трактування, адже сіль використовують і як оберіг від зурочення, і як знаряддя для знищення. Висловлено припущення, що сіль (соляний стовп), на який перетворилася дружина Лота, тут виконав роль оберегу-межі між добром і злом. Наявний також у деяких із обговорюваних віршів мотив гендерної нерівності у старозаповітній людській спільноті, який викликає різні тлумачення та тарактування.

Наскрізно у всіх цих творах є думка про те, що людина ще не визріла до зірвання всіх плодів із дерева пізнання, не доросла до його осягнення, не підкріпила ще належною духовною еволюцією. Авторами висловлено переконання про поступовість набуття знань людством, яке повинно дорости до тих знань, мусить пройти стан духовного визрівання для адекватного сприйняття і використання багатьох знань та усвідомлення істин, описаних, зокрема, й у біблійних текстах.

Ключові слова: дружина Лота, гріхове озирання, трагічна подія, соляний стовп, гендерна нерівноправність, мотив Батьківщини.

The article focuses on the importance of the Bible for the global human community and its influence on the cultural development of humanity in general. It is noted that not all biblical texts have been decoded today and many of them are still waiting for their researchers.

This study directly deals with the poetic depiction of the biblical event of the destruction of Sodom and the tragic fate of Lot's wife against the background of those events. Close attention is focused on the image of Lot's wife in the context of reflections on the reasons for her disobedience and her loss of life due to that disobedience. Some authors have made the assumption that the punishment is disproportionate to the act, that is, the punishment is too severe. And yet, in the process of reflecting on the content of poems by various poets on a given topic, conclusions were drawn that such an act is sinful,

as it is tantamount to spying on the actions of God. This interpretation of the event leads to a comparison with another biblical event: God's punishment of Adam and Eve, namely: the expulsion of the ancestors of mankind from Paradise, who prematurely plucked the fruit from the tree of knowledge.

In addition to the image of Lot's wife, in all these verse recitations of the biblical event, the image of the pillar of salt, which was transformed into the punishment, is clearly distinguished. That image causes separate reflections and interpretations. First, a pillar is generally associated with something immobile, hardened, lifeless, but durable. As for the fact that the pillar is made of salt, there are also different interpretations here, because salt is used both as a talisman against bad luck and as a tool for destruction. It has been suggested that the salt (pillar of salt), which Lot's wife turned into, here performed the role of a talisman, the boundary between good and evil. Also present in some of the discussed verses is the motif of gender inequality in the Old Testament human community, which causes different interpretations and interpretations.

Permeating all these works is the idea that a person has not yet matured to pluck all the fruits from the tree of knowledge, has not matured to grasp it, has not yet strengthened it with proper spiritual evolution. The authors expressed their conviction about the gradual acquisition of knowledge by humanity, which must grow to that knowledge, must undergo a state of spiritual maturation for adequate perception and use of many knowledge and awareness of truths described, in particular, in biblical texts.

Key words: Lot's wife, sinful looking back, a tragic event, a pillar of salt, gender inequality, the Motherland motif.

Постановка проблеми. Із часу поширення християнства по всій Землі людство вивчає Біблію, щоб набувати глибинних знань, усвідомлюючи вічні істини. Наймудрішою книгою на Землі, Книгою Книг називав Біблію український поет-дисидент Василь Стус. Митець мав рацію, оскільки жодна інша книга не має такого впливу на світову людську спільноту, спонукаючи її до віддзеркалення найкращих рис і поривань, ствердження загальнолюдських цінностей через Слово Боже.

Над розкодуванням біблійних текстів працювали й працюють учені-теологи, історики, філологи, філософи, лінгвісти та ін. Біблія позначилася на розвитку світової літератури та культури загалом, забезпечуючи їх інтертекстами (метафори, порівняння, алегорії, афористичні висловлювання, притчі тощо). Світова культура в усі часи зверталася до біблійно-християнської тематики, інтерпретуючи біблійні образи, мотиви, сюжети, узгоджуючи їх із сакральним змістом Біблії [3, с. 176]. До біблійного претексту зверталися також і поети та письменники всіх народів і часів, переспівуючи ті події, вкладаючи у ті творчі переспіви свої відчуття та власне розуміння описуваного. Велику увагу дослідників, зокрема, привертає відома біблійна подія про дружину праведника Лота, яка під час утечі з Содому, озирнувшись, перетворилася на соляний стовп. Про цю подію згадано в книгах Буття 18: 16-19: 29; Євангеліє від Луки 17: 28-33; 2 Послання апостола Петра 2: 6-9. Зокрема там сказано: *А коли зійшла світова зірниця, то Анголи приналяли Лота, говорячи: «Уставай, візьми жінку свою та обох дочок своїх, що знаходяться тут, щоб тобі не загинути через гріх цього міста». А що він вагався, то ті мужі – через Господню до нього любов – схопили за руку його і за руку жінки його, і за руку обох дочок його, і вивели його, і поставили поза містом. І сталося, коли один з них виводив їх*

поза місто, то промовив: «Рятуй свою душу, – не оглядайся назад себе, і не затримуйся ніде в околиці. Ховайся за гору, щоб тобі не загинути.

< ... >

І Господь послав на Содом та Гоморру дощ із сірки й огню, від Господа з неба. І поруйнував ті міста, і всю околицю, і всіх мешканців міст, і рослинність землі. А жінка його, Лотова, озирнулася назад нього, – і стала стовпом соляним!.. (Книга Буття) [1, 19: 15, 16, 17, 24, 25, 26].

Саме цю подію неодноразово переспівано у світовій поезії, зокрема й у слов'янській. Найвідомішими поетичними творами на цю тему є вірші Беати Обертинської (Beata Obertyńska), Віслави Шимборської (Wisława Szymborska), Юзефа Лободовського (Józef Lobodowski), Тадеуша Новака (Tadeusz Nowak), Йоанни Кульмової (Joanna Kulmowa), Януша Станіслава Пасерба (Janusz Stanisław Pasierb), Вацлава Ошайци (Wacław Oszejca), Оксани Максимішин-Корабель, Миколи Савчука, Дмитра Павличка.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Так, нами з'ясовано, що над причинами й наслідками нерозважливого вчинку Лотової дружини задумувалися науковці, які опрацьовували біблійні тексти. Зокрема Марк Снецінський (Mark Śnieciński) пильну увагу звертає на розкодування символічного образу дружини Лота у контексті досліджень біблійних жіночих образів [19]. Цікавою є й оповідь про цю біблійну подію Зенона Косідовського (Zenon Kosidowski) [11]. Зазначена біблійна подія та її поетичні відтворення-переспіви привертали увагу дослідників-літературознавців усього світу, зокрема А. Войтович-Стефанської (Wojtowicz-Stefańska A.) [21], Еви Яскулової (Ewa Jaskółowa) [7], Шимона Канторського (Szymon Kantorski) [10], Клари Каванак (Clare Cavanagh) [8] та ін.

Постановка завдання. Майже в усіх тих поетичних переспівах біблійної події наявні

розмірковування щодо причин вчиненого непослуху Лотової дружини та авторський погляд на той учинок. Саме цю подію та її віршові переспіви обрано предметом наших студій, тобто поетичне трактування проблеми знищення Содому та образу дружини Лота на її тлі в поезії ХХ і ХХІ століття є **метою** нашого дослідження. Названа мета передбачає реалізацію низки **завдань**:

а) з'ясувати стан вивчення проблеми, в поетичних текстах щодо зазначеної біблійної події;

б) студіювати інтерпретацію різними авторами причин порушення дружиною Лота заборони озирання на знищене місто;

в) простежити концепції образу соляного стовпа в поетичному змалюванні різних авторів;

г) висвітлити гендерні позиції деяких авторів на підставі поезій, у яких переспівано зазначену біблійну подію.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розглянемо й ми поезію різних авторів, яка безпосередньо торкається згаданої теми. Так, про причини й наслідки того останнього погляду назад розмірковувала Віслава Шимборська (Wisława Szymborska) у вірші «Żona Lota», перебираючи у своїх здогадках різні варіанти того, що могло спонукати жінку до такого доленосного погляду, припускаючи навіть, що той погляд, те озирання могло бути мимовільним. Таким чином авторка вірша ніби хоче знайти якесь виправдання вчинку Лотової дружини:

Obejrzałam się podobno z ciekawości. / Ale prócz ciekawości mogłam mieć inne powody. / Obejrzałam się z żalu za miską ze srebra. / Przez nieuwagę – wiążąc rzemyk u sandała. / ... / Obejrzałam się kładąc na ziemi tobolek. / Obejrzałam się z trwogi, gdzie uczynić krok. / ... / Obejrzałam się z osamotnienia. / Ze wstydu, że uciekam chyłkiem. / Z chęci krzyku, powrotu. / Albo wtedy dopiero, gdy zerwał się wiatr; / rozwiązał włosy moje i suknię zadartł do góry. / Miałam wrażenie, że widzą to z murów Sodomy / i wybuchają gromkim śmiechem, raz i jeszcze raz. / Obejrzałam się z gniewu. / Aby nasycić się ich wielką zgubą. / Obejrzałam się z wszystkich podanych wyżej powodów. / Obejrzałam się bez własnej woli [18].

Висловлює глибокий жаль та щирі співчуття Лотовій дружині за так миттєво й несподівано втрачене нею життя і Юзеф Лободовський (Józef Lobodowski) у вірші «Żona Lota», наголошуючи, що жодного листка з содомівського дерева гріха вона не зірвала, а той останній погляд був поглядом любові до рідного міста, родинного гнізда, в якому залишалася вагома частина її минулого життя: *zakazano jej pod karą śmierci / oglądać się za siebie, / na miasto, które było dla niej wszystkim,*

miasto skazane na zagładę. / Za winy przez nią nie popełnione, / za drzewo grzechu, / z którego nie uszczknęła ani listka. / ... / Zastygła / w najpiękniejszy pomnik miłości. / Módlcie się o śmierć równie piękną, / śmierć / za cene ostatniego spojrzenia [13].

Як можемо спостерегти, в усіх вищезазначених поезіях у контексті розмірковувань над причинами непослуху дружини Лота та наслідків від того вчинку чітко проступає й тема Батьківщини, а саме малої батьківщини, аж до рідного обійстя: будинку, двору, грядок перед будинком, миски зі срібла, коловротка, на якому пряла, голубів, що туркотіли над вухом і сідали на руки, квітника, тобто всього того, що складало сенс буття тієї жінки.

Саме такими почуттями наскрізно пронизаний вірш Оксани Максимишин-Корабель «Жінка Лота», де, описуючи відчуття любові Лотової дружини до родинного вогнища, яке змушена покинути назавжди так раптово, авторка задає риторичне запитання, у якому й угадуємо відповідь, про те, що ніхто не може засуджувати її за той учинок. Навіть більше того, лірична героїня вірша впевнена, що теж так вчинила би і навіть не пошкодувала б життя аби лише глянути на рідні пенати, які змушена покинути так раптово, востаннє огорнути поглядом кохану землю, рідний дім, закарбувавши у пам'яті щасливе своє минуле у родинному колі. Висловлено у вірші також протест проти невиправдано суворих, на думку ліричної героїні, заборон і директив і нерозуміння шкоди від того останнього погляду та навіть упевненості, що нічого поганого в тім озиранні до рідного дому не могло бути:

Чи хтось засудить жінку Лота, / Хотіла глянути востаннє-ж бо, на дім. / Чекала звична у садку робота / І хліб печеться. З комина он дим. / ... / Поглянула. Кому біда від того? / І скам'яніла. Грець із тим. / Та, навіть, кам'яна вдивляється в дорогу, / Яка веде в рідненький дім. / Як жінка Лота щораз оглядаюць / На хатку білу в яблуневім квіті. / І, певно, скам'яніла б, – не покаюсь, / Бо лиш за погляд все віддам на світі [5].

Не заперечуючи справедливості християнських постулатів щодо беззастережної покори й віри, в які, судячи зі змісту вірша «Żona Lota», свято вірила Беата Обертинська (Beata Obertyńska), вона все ж ніби шукає виправдання вчинку Лотової дружини, підкреслюючи, що погляд той був мимовільним, тобто зроблений ненароком:

Za ostatnie, bezwolne głowy obrócenie / w stronę – rudą ulewą sieczzonego – miasta, / krzepnie na mnie z szelestem wilgotne odzienie / i sól mnie szorstką korą na wichrze porasta... [15, 58].

Ксьонз Януш Станіслав Пасерб (Ks. Pasierb Janusz Stanisław) у своєму творі просто застерігає жінку від непослуху і попереджає про суворе покарання за порушення заборони:

Żona Lota / nie żałuj / i nie oglądaj się wstecz / bo grozi ci los tej / która w sercu nie wyrzekła się swojego miasta / lzy w tobie stężeją / w słup soli [17].

А вірш Йоанни Кульмової (Joanna Kulmowa) («Lotowa»), який розміщений у циклі під промовистою назвою: «Dialog z milczeniem», звучить як наказ-застереження, наголошуючи на гріховності того вчинку, який дозволила собі Лотова дружина. Тобто лірична героїня вірша впевнена в справедливості суворих заборон та приписів і недопустимості порушень тих заборон та директив, прописаних у християнських постулатах. За версією вірша, такий вчинок дорівнюється до гріховного підглядання за діями Бога, тобто зазірання за межі дозволеного. Висловлено навіть подив від того, що жінка наважилася порушити заборону, знехтувати попередження й заглянула, бодай на мить, за межі дозволеного:

Nie oglądaj się Lotowa – / tam w obłoku spada Bóg. / Nie podpatruj pańskich dróg. / Idź bo kazał iść Jehowa. / Nie oglądaj się Lotowa. / ... / Jesteś tylko sól i kamień. / Jesteś tylko ból i trwoga. / Ty oglądasz się – na Boga – / Ty oglądasz się? Lotowa? [12].

Ця думка співпадає з деякими нашими думками, висловлюваними вже в попередніх дослідженнях: озирнувшись, чи то з цікавості, а чи з будь-яких інших причин, дружина Лота тим самим зазірнула за межі дозволеного, а сіль (соляний стовп), на який вона перетворилася, тут виконав роль оберегу-межі між добром і злом [2, с. 92], адже сіль є як причиною зла, так і захистом від нього. Таке трактування події асоціативно відправляє до порівняння з іншою біблійною подією: Божим покаранням Адама і Єви, а саме вигнанням прабатьків людства з Раю, які дочасно зірвали плід із дерева пізнання. «Можливо, прихований код Божої істини полягав саме в тому, що те пізнання було передчасним: людина ще не визріла до його осягнення, не підкріпила належною духовною еволюцією, тому воно могло виявитися шкідливим і навіть трагічним для неї (людини)» [4, с. 190]. Логічно виникає переконання про поступовість набуття знань людством, яке повинно дорости до тих знань, навчитися розпоряджатися ними, аби використовувати обережно й доречно, щоб себе ж і не знищити, тобто людство мусить пройти стан духовного визрівання для адекватного сприйняття та використання багатьох істин, зокрема й описаних у біблійних текстах.

Слід також зауважити, що, крім образу дружини Лота, в усіх цих віршових переспівах біблійної події чітко виокремлено образ соляного стовпа, що на нього перетворилася покарана. Той образ викликає окремі розмірковування та трактування. Стовп загалом асоціюється з чимсь нерухомим, затверділим, неживим, але довговічним. На деякі собливості цього образу нами вже було звернено увагу в наших попередніх дослідженнях де, зокрема, зазначено: «Біблійний фразеологізм «соляний стовп» є метафоричним, що розкодовується як щось несподіване, раптове: захоплення, велике обурення чи здивування. «Перетворитися на соляний стовп» – це значить завернути від подиву, обурення, несподіванки» [2, с. 92]. Можливо, саме ці емоції переповнили Лотову дружину й спричинили до її скам'яніння, коли, озирнувшись, побачила страшну картину знищення міста.

Подібні пояснення щодо значення обговорюваного образу стовпа зустрічаємо і в польській літературі та фольклорі: «*Zamienić się w słup soli – zamrzeć w bezruchu, np. z wrażenia, zdziwienia, lub prerażenia; nie wiedzieć, co powiedzieć i zrobić*» [20].

Що ж до того, що стовп саме із солі, то тут теж можуть бути різні трактування, адже, як нами вище зазначено, сіль використовують і як оберіг від зурочення, і як знаряддя для знищення. Так, у одній із єврейських легенд дано пояснення, чому саме Лотова дружина перетворилася на стовп із солі. Там сказано, що дружина Лота згрішила сіллю через те її й покарали саме сіллю. У ніч, коли обидва ангели відвідали Лота, він попросив дружину підготувати для них свято. Не маючи солі, дружина Лота попросила у сусідів позичити їй солі, що попередило їх про присутність гостей у Лотовій оселі, а це призвело до акції вимагання містянами гостей Лота для оргії, що в результаті загрожувало й його родині.

Дещо інше значення надано цій події у вірші Тадеуша Новака (Tadeusz Nowak): автор не подає у вірші образу соляного стовпа, а вказує на процес сипання з неба солі на місто і на ліричну героїню в тому числі:

Sypie się sól na ciebie / z nieba gdzie wielki chrzest / Na targu ćwiartują wolu / Sypie się sól na miasto / ... / Sypie się sól na ciebie / Sypie się sól na miasto / Rycerze wychodzą z miasta / prowadząc w dłoniach swoje wilcze karki [14].

Таке трактування ситуації асоціативно відсилає до іншої біблійної події, описаної у Книзі Суддів: «*І Авимелех воював із містом цілий той день, та й здобув місто, а народ, що був у ньому, позабивав.*

*I зруйнував те місто, та й обсіяв його сіллю» [1, 9: 45]. За прадавними переказами, обсіпане сіллю місце не може відродитися. Саме таке трактування змісту цього вірша подає Ева Яскулова (Ewa Jaskółowa), посилаючись на «Словник символів» В. Копалінського (W. Kopalinski): “*Sypanie soli na miasto miało skutkować niemożnością odrodzenia, znak ten zdaje się w utworze bardzo czytelny. To zło, które zniszczone zostało w Sodomie, nie powinno się nigdy odrodzić*” [9, с. 89].*

Розмисли й припущення щодо побаченого дружиною Лота в останньому її погляді на покинуте місто прочитуємо в триптихові ксьодза Вацлава Ошайци (Ks. Waclaw Oszejca): можливо, нічого не бачила, а може, бачила заплакане обличчя, але невідомо чие. У своїх розмислах, побудованих у формі запитань, поет ніби залишає місце для читача і спонукає його задуматися над тими проблемами. Будучи ксьонзем, Вацлав Ошайца призваний сіяти розумне, вчити паству мислити й відповідати за вчинки, а відтак у своїм триптиху він не зосереджує уваги читача на образі Лотової дружини, а ніби через той її останній погляд трансцендентно спрямовує увагу реципієнта на картину, яку могла побачити та жінка в останню мить свого життя, наголошуючи на ситуації, що призвела до краху міста, спонукаючи до аналізу моральних засад мешканців того міста, що призвели до його знищення: *kto to był? / co zobaczyła żona Lota / w ostatnim mgnieniu oka / patrząc wstecz / może nic / a może / widziała płonące miasto / i twarz / zasznurowane wargi / dwie blizny / między oczami / jak dwie grudki siarki / w czyje oczy spojrziała żona Lota / że struchniała osłupiała skamieniała / tak też mogło być / wiatr w krzakach skuczy / piasek z sykiem doskakuje do bosych stóp / morzem płyną szare okręty / znad łądu warkot miasta / piorun / uderza bezgłośnie / w tłumie dymu / twarz / jasne oczy wargi rozchylone w uśmiechu / czyją twarz ujrzała żona Lota / inna jeszcze możliwość / czyją / zapłakaną twarz pośród ognia / zobaczyła żona Lota / skamieniała słona łąza / na powiece martwego morza [16].*

Отже, ксьонз і поет Вацлав Ошайца зосереджує увагу читача не на гріховності останнього погляду Лотової дружини, а на гріховних діяннях мешканців Содому, припускаючи, що саме ті діяння призвели до такої великої трагедії в тому числі й у Лотовій родині.

Наскрізним у деяких із обговорюваних віршів є й мотив гендерної нерівності у старозаповітній людській спільноті. Привертає, скажімо, увагу те, що дружину Лота не названо навіть по імені, вказано лише на приналежність до особи

Лота (Лотова дружина), тобто потрактовано на рівні його власності. Безоглядна покора і безперечна віра – це ті постулати християнства, які було порушено дружиною Лота, за що й покарано її так суворо, а відтак, на думку справжнього християнина старозаповітного періоду, ніяких сумнівів щодо справедливості покарання бути не може. Однак людині ХХ й ХХІ століть, яка звикла мислити й аналізувати людські дії (свої й чужі), не все зрозуміло у тому вчинку Лотової дружини та й щодо суворості кари виникають питання.

На нерівноправному становищі жінки й чоловіка в старозаповітному суспільстві наголошено у вірші Йоанни Кульмової (Joanna Kulmowa) (“*Lotowa*”), де вказано, що за давніми християнськими приписами дружина мусить беззастережно слухатися свого чоловіка і не повинна мати власної волі та думки:

Nie oglądaj się Lotowa / kto zapomnial będzie żywy. / Ty pamiętaj dyrektywy. / Ty się ciesz – On cię przechowa / dla pokoleń sprawiedliwych. / Już w tym żono męża głowa. / Nie oglądaj się Lotowa [12].

Віслава Шимборська (Wisława Szymborska) серед різних припущень щодо причин непослуху дружини Лота не виключає й тієї, що вказує на чоловікову байдужість до неї, до її почуттів та переживань, усвідомлення його байдужості як до неї, так і до доньок, тобто до всіх осіб жіночої статі, які використовували були лише як предмет, знаряддя для праці та для насолоди чоловіків. Згадаймо у цьому контексті поведінку Лота, коли він пропонував мешканцям Содому своїх невинних доньок для розваг, коли ті вимагали видати йому своїх гостей (Книга Буття) [1, 19: 6, 7, 8]. Усвідомлення чоловікової байдужості та повної неповаги до своєї особи, за контекстом вірша, могли спричинитися до такого рішучого й доленого вчинку дружини Лота:

Obejrzałam się ... / ... / Aby nie patrzeć dłużej w sprawiedliwy kark / męża mojego, Lota. / Z naglej pewności, że gdybym umarła, / nawet by nie przystanęła [20].

Зауважимо, що проблеми гендерної нерівності та байдужості до втраченого жінкою життя порушено в основному в поетичних візіях авторів жіночої статі. Чоловіки ж або не торкаються цієї теми, або навіть висловлюють протилежне. Наприклад, у вірші Миколи Савчука «Соляний стовп» описано страждання Лота за втраченою дружиною і його запізніле розкаяння, що є авторським домислом. У Біблій той факт не зафіксовано:

Він пригадує пам'ятну ніч, / Коли ангел їх вивів разом: / Із сім'єю вони пліч-о-пліч / зали-

шали гріховний Содом... / Не звертаючи погляд назад, / Він спішив до спасіння свого, / І послушавшись Божих порад, / Швидко біг в запівитний Сигор. / ... / Все – кінець... Озирається Лота: / Дві доньки, а дружини нема – / Лиш поміж палестинських висот / Стоп із солі поважно дріма. / Гіркий стогін зрвався із вуст, / В серці біль від розбитих надій: / «Боже мій! Я до тебе молюсь! / Змилюється... Прости... Пожаль...» / Швидше вітру летів до гори, / Де застигла вона назавжди: / «Рідна... Мила!.. Озвись! Говори! / Повернися, від мене не йди!» / Крик душі – невгамований жаль... / У риданнях упав їй до ніг... / Крає думка гостріша за сталь: / «Не вберіг... Не вберіг...» [7].

Навіть побіжно не згадано дружину Лота у одному з сонетів Дмитра Павличка, де, описуючи знищення Содому, автор твердить, що всіх злочинців Богом «пораховано», крім Лота і двох його доньок, яких було врятовано:

Як Бог порахував злочинців у Содомі, / І знищив місто все, гніздовище підлот, / Зостались при житті один єдиний Лот / І дві його дочки, побожниці відомі [6].

Висновки. Отже, в історії людства Лотову дружину визнано жінкою занадто цікавою до речей, до яких їй не належало б втручатися. Таке визначення цієї біблійної особистості відображено у фольклорі: словосполучення «Лотова дружина» використовують до характеристики людей, які є занадто цікавими до речей, які, можливо, їх цікавити й не повинні (Żona Lota – ktoś ciekawski). Однак, як можемо переконатися, в літературі та мистецтві цей образ потрактовано неоднозначно. Та й до самої події виникає багато запитань, на які людство ще не віднайшло однозначних переконливих відповідей, оскільки цю біблійну подію, як і осіб із нею пов'язаних, розглядувано з різних кутів зору, під різними проекціями. Вважаємо, що ці проблеми ще чекають на нових дослідників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Біблія. Книги святого письма Старого й Нового Заповіту. Об'єднання біблійних товариств, 1990. 1253 с.
2. Віват Г. І. Їжа в пареміях: на перетині культур: монографія. Одеса: ВМВ, 2017. 288 с.
3. Віват Г. І. Лірика дисидентів в інтертекстуальному полі множинності: монографія. Одеса: ВМВ, 2010. 368 с.
4. Віват Г. І. Наукова поезія ХХ століття: монографія. Одеса: ВМВ, 2011. 240 с.
5. Максимішин-Корабель Оксана. Жінка Лота. Гоголівська академія: веб-сайт. URL: <http://www.gak.com.ua/authors/12438> (дата звернення: 12.04.2023).
6. Павличко Дмитро. Біблійні сонети: веб-сайт. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=15589> (дата звернення: 01.04.2023).
7. Савчук Микола. Соляний стовп. BOG POET: веб-сайт. URL: <https://bogpoet.com.ua/tema/bible-obraz/solyanij-stovp.html> (дата звернення: 25.03.2023).
8. Cavanagh Clare «Przepisywanie» Wielkiej Historii. Achmatowa, Szymborska i żona Lota. Tłum. Tomasz Kunz: dostęp online: <https://rcin.org.pl> (дostęp: 15. 03.2023).
9. Jaskółowa Ewa. Kto to był? : żona Lota w poezji polskiej XX wieku, czyli rozbijanie stereotypu. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego: Katowice, 2006. 149 s. dostęp online: // <rebus.us.edu.pl> (дostęp: 10.03.2023).
10. Kantorski Szymon. Sól, żona Lota.: dostęp online: <sic-egazeta.amu.edu.pl> (дostęp: 01.04.2023).
11. Kosidowski Zenon. Opowieści biblijne. Opowieści ewangelistów. Warszawa, 1987. 794 s.
12. Kulmowa Joanna. Lotowa. Dialog z milczeniem. W: Eadem: Cykuta, Warszawa 1967. 75 s.
13. Lobodowski J. Poezje. Wybór i wstęp J. Zięba. Lublin, 1990. S. 172–173.
14. Nowak T. Wiersze wybrane. Warszawa, 1978. 231 s.
15. Obertyńska B. Klonowe motyle: poezja. Warszawa: Wyd. Biblioteka Medyńska, 1932. 86 s.
16. Oszejca W. Zebrane po drodze. Kraków, 1998. S. 19–21.
17. Pasierb Janusz Stanisław. Doświadczenie ziemi. Kraków: Znak, 1989. 74 s.
18. Szymborska Wisława. Wiersze wybrane. Kraków: Wydawnictwo a 5, 2007. Wydanie III. S. 205–206.
19. Śnieciński M. Od Ewy do Marii Magdaleny : szkice o kobietach w Biblii. Wrocław: Astrum, 1998. 184 s.
20. Zamienić się w słup soli. : dostęp online: <https://pl.wiktionary.org>. (дostęp: 28.03.2023).
21. Wojtowicz-Stefańska A. Jak czytać «Żonę Lota?» Polonistyka. 2005. № 8. S. 40–47.